

NEW

לקוטי שיחות

חקת CHUKAS

VOLUME 2, P. 331-336

LIKKUTEI SICHOS

INSIGHTS INTO THE WEEKLY PARSHA

BY THE LUBAVITCHER REBBE

Dedicated to

**Emmanuel (Mendel)
Karp**

1905 - 1989

son of Bernard (Berl) and Rose (Rezele)

Manny Karp was the first of his family born in the United States, in 1905. His first language was Yiddish. Losing his mother to the Spanish Flu shaped his resilience and commitment to helping others, ultimately leading to a career as a guidance counselor in Philadelphia public schools. He also served many years as the director of Camp Akiba in the Poconos.

Karp's legacy is characterized by his optimism and unwavering dedication to learning and mentorship. Emmanuel Karp died in 1989.

CHUKAS I | חקת א

Adapted from a *sichah* delivered on *Yud-Beis Tammuz*, 5713 (1953)

Introduction

What makes a true leader? When faced with a crisis that demands stepping beyond his natural tendency, does he delegate, wait for others to step forward, or does he confront the issue despite the personal challenge it demands?

During their journey through the desert, the Jews had three leaders – Moshe, Aharon, and Miriam. Three miracles – the manna, the Clouds of Glory, and the well – came in their respective merits. When Aharon and Miriam died during the Jews' journey through the desert, the miraculous gifts associated with each leader – the Clouds of Glory and the well – disappeared with them.

Now, Moshe's natural role was that of a teacher and guide. Moreover, just as he provided the people with spiritual nourishment, in his merit came the manna which provided them material nourishment. However, the protection provided by the Clouds of Glory and the water coming from the well had come in the merit of Aharon and Miriam because these miracles matched their spiritual qualities – not Moshe's. Yet, when they died, he stepped beyond his natural role and accepted those responsibilities as well.

By doing so, he provides a model not just for designated leaders, but for every individual who encounters moments when the community's needs exceed the available resources. Through the lens of Moses's example, we discover that true leadership isn't defined by title or expertise, but by the readiness to become more than ourselves when circumstances demand it.

Understanding a Leader's Role

Every Story a Life Lesson

Among our Sages¹ teachings regarding this week's Torah reading, *Parshas Chukas*, is the concept that the Clouds of Glory that protected the Jews through their 40-year journey through the desert came due to Aharon's merit; the well that accompanied them during that time came due to Miriam's merit; and the manna they ate throughout that time came due to Moshe's merit. When Aaron and Miriam died, the Clouds of Glory disappeared and the well ceased, but they later returned due to the merit of Moshe.

By telling us the above, the Torah is not merely conveying information. True, the Torah is wisdom, as it is written,² “for it is your wisdom and understanding in the eyes of the nations.” Nevertheless, its name does not connote “wisdom.” Instead, the name “Torah” is derived from the word *hora'ah*, meaning “instruction.”³ The intent is that every matter related in the Torah instructs and guides us in our daily lives, at all times and in all places.

In other words, not only the Torah's commandments – the positive commandments and the negative commandments – are intended as instruction for our lives, but also its stories serve that purpose. This is borne out by the fact that even the commandments were not written in the manner of direct command but in a narrative form: The Torah relates that G-d conveyed the commands to Moshe and Moshe communicated them to the Jews. Just as the commandments, al-

א. אין מדרשי חז"ל וועלכע זיינען פארבונדן מיט דער היינטיקער סדרה - פרשת חקת - רעדט זיך ארום אז די ענגי הכבוד זיינען געווען אין אהרן'ס זכות, דער באר (מים) איז געווען אין מרים'ס זכות און דער מן איז געווען אין זכות פון משה. ווען אהרן און מרים זיינען נסתלק געווארן זיינען אויך צוגענומען געווארן די ענגי הכבוד מיטן באר, און זיינען נאכדעם צוריקגעקערט געווארן אין זכות פון משה.⁴

הגם אז תורה איז חכמה, ווי עס שטייט⁵ כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, פונדעסטוועגן ווערט עס ניט אנגערופן מיטן נאמען חכמה נאר מיטן נאמען תורה, מלשון הוראה,⁶ דאס הייסט אז יעדער ענין וואס עס ווערט דערציילט אין תורה איז דאס א הוראה (אנווייזונג) אלע מאל און אומעטום אין טאג-טעגלעכן לעבן.

דאס הייסט, אז ניט נאר די מצוות וואס אין תורה, מצוות עשה ומצוות לא תעשה, זיינען א הוראה אין לעבן, נאר אויך די ספורים פון תורה, זיינען א הוראה אין לעבן. ווארום אויך די מצוות זיינען געשריבן געווארן ניט בדרך ציווי נאר בדרך ספור, אז דער אויבערשטער האט געזאגט משה'ן און משה האט געזאגט די אידן. און

1. *Taanis* 9a.

2. *Devarim* 4:6.

3. *Zohar*, Vol. III, p. 53b. *Gur Aryeh Radak* (by Maharal of Prague), the beginning of *Parshas Bereishis*, quoting

though they were written in a narrative form constitute instructions, so too, the Torah's stories serve as instruction since the stories are also part of the Torah.

For this reason, *Rambam*⁴ writes – and this is also alluded to in the *Gemara*⁵ – that there is no difference between the verse,⁶ “Lotan’s sister was Timna” and the verse,⁷ *Shema Yisrael*, even though the verse *Shema* constitutes one of the Torah’s fundamental commandments and the verse “Lotan’s sister...” is no more than a story. Both are related as narratives, both convey instruction, and both represent G-d’s wisdom and will. Thus, just as all the narratives in the Torah convey instruction, so too, the aforementioned narrative concerning the Clouds of Glory, the well, and the manna conveys instruction for our lives.

The Torah’s Three-Fold Function

2. Parallels to these three miraculous elements — the Clouds of Glory, the manna, and the well — can be understood as existing within the Torah itself.

The Clouds of Glory protected the Jews from the outside, shielding them from the winds from all four directions, killing the serpents in the wilderness, leveling mountains,⁸ and cleaning their garments, as our Sages⁹ comment on the verse,¹⁰ “Your garments did not wear out upon you.” All these involved external protection.

By contrast, the manna was eaten. In it, it was possible to taste any flavor one desired.¹¹

אזוי ווי די מצוות, הגם זיי זיינען געשריבן געווארן בדרך סיפור, זיינען א הוראה, אזוי זיינען אויך די ספורים אין תורה א הוראה, ווארום אויך די ספורים זיינען א חלק פון תורה.

- דערפאר שרייבט דער רמב"ם, און אויך אין גמרא איז דאס פאראן ברמז, אז עס איז ניטא קיין חילוק פון דעם פסוק ואחות לוטן תמנע מיטן פסוק שמע ישראל, הגם אז דער פסוק שמע וגו' איז איינע פון די מצוות עקריים און דער פסוק ואחות וגו' איז מער ניט ווי א ספור, ווארום ביידע זיינען ספורים, און ביידע זיינען הוראות, און ביידע זיינען חקמתו ורצונו יתברך -

און אזוי ווי אלע ספורים אין תורה זיינען הוראות, אזוי איז אויך דער ספור הנ"ל א הוראה אין לעבן.

ב. די דריי ענינים: ענני הכבוד, מן און מים, זיינען פארשטאנדיק, און זיי אלע זיינען פאראן אין תורה.

די ענני הכבוד האבן מגין געווען מבחוץ. זיי האבן מגין געווען פון די ד' רוחות, גע'הרג'ט די נחשים וואס זיינען געווען אין מדבר, אויסגעגליכט די הרים, אויסגערייניקט די לבושים, ווי עס שטייט שמלתך לא בלתה מעליך. וואס דאס זיינען אלץ ענינים פון מגין זיין מבחוץ.

דער מן איז אן ענין פון אכילה. אין דעם מן האט מען דאך געקענט פילן אלע טעמים וואס מען האט געוואלט, וואס

4. *Rambam's Commentary on the Mishnah*, Introduction to *Sanhedrin*, ch. 10, the eighth of his Thirteen Principles of Faith.

5. *Sanhedrin* 99b.

6. *Bereishis* 36:22.

7. *Devarim* 6:4.

8. *Mechilta, Beshalach, pesichasa; Bamidbar Rabbah* 1:2; *Midrash Tanchuma, Parshas Beshalach*, sec. 3.

9. *Pesikta d'Rav Kahana, piska vayehi*

beshalach quoted by *Rashi* on the verse cited below.

10. *Devarim* 8:4.

11. *Yoma* 75a.

Eating involves ingesting food which becomes assimilated into one's inner being.

The well provided the Jews with water, something that itself is not nourishing. For this reason, *Rambam*¹² explains that the reason water cannot be used for an *eiruv chatzeiros* is that an *eiruv* requires nourishing food and water does not provide nourishment. Instead, the function of water is that it enables nourishment to be distributed to all parts of the body.

Similarly, there are parallels to all three of these elements within the Torah. There is an element of Torah instruction that is internalized, another element that offers external protection, and a third element that distributes and delivers these two elements to all Jews.

Individuality and Uniformity; When Each Applies

3. As mentioned earlier, the word Torah is derived from the word *hora'ah*, meaning "instruction"; i.e., the Torah teaches a person how to conduct himself – how to live. This is the inward-oriented element of the Torah – paralleling the manna – the element that one must understand and internalize, so as to know the way he, his household, and his children should conduct themselves.

There are differences between one Jew and another regarding this aspect of the Torah. Since it parallels the manna and like, it involves internalization, it varies with each person according to his individual nature and understanding. Now, there were differences regarding the way the Jews received the manna.¹³ Thus, the Torah refers to it as bread,¹⁴ yet

דער ענין פון אכילה איז אריינגעמען אין א פנימיות.

דער באר וואס דאס איז מים, איז דאס ניט קיין דבר המזין מצד עצמו. דערפאר זאגט דער רמב"ם "דעם טעם פארוואס אין מערבין במים ווילע א דבר המערב איז א דבר המזין דוקא און מים איז ניט קיין דבר המזין. די פעולה פון מים איז וואס מים טראגט פאנאנדער דעם עסן אין אלע טיילן פון קערפער.

און אזוי זיינען אויך אין תורה פאראן די אלע דריי ענינים. עס איז פאראן דאס וואס תורה גיט אין א פנימיות, און עס איז פאראן דאס וואס תורה איז מגין מבחוץ, און עס איז פאראן דאס וואס תורה טראגט פאנאנדער די צוויי ענינים צו אלע אידן.

ג. מען האט גערעדט פריער אז תורה איז מלשון הוראה, דאס הייסט אז תורה לערנט די הנהגה ווי צו פירן זיך אין לעבן. דאס איז וואס תורה גיט אין א פנימיות – אזוי ווי דער מן – וואס מען דארף דאס פארשטיין און אריינגעמען אין א פנימיות, אויף וויסן ווי עס זאל זיין די הנהגה פון אים, פון בני ביתו ובניו אחריו.

מצד דעם ענין אין תורה וואס איז דוגמת המן, זיינען פאראן חילוקים פון איין אידן ביז א צווייטן, ווארום וויבאלד עס איז אן ענין פון פנימיות איז דאס ביי יעדער איינעם לויט זיין אופן. אזוי ווי אין מן זיינען געווען חילוקים פון לחם ביז

12. *Rambam's Commentary on the Mishnah, Eirubin 3:1.*

14. *Shmos 16:4, et al.*

13. See *Yoma, loc. cit.*

it also says that it was **ground in mills**.¹⁵ The righteous would receive loaves, ready to be eaten, while the wicked would receive it differently: they had to grind the manna and prepare it.¹¹

By contrast, there were no differences regarding the manner in which the Jews benefited from the Clouds of Glory and the well; regarding these miracles, everyone was the same. But, specifically regarding the manna, because it involved internalization, there were differences among the people.

Similar concepts apply regarding the Torah; people's obligations vary. There are those who, if it is not possible otherwise, may fulfill their obligation for Torah study through reciting the *Shema* twice daily,¹⁶ while there are those for whom the obligation of Torah study applies literally the entire day.¹⁷

The same applies regarding *hiddurim*, observing *mitzvos* in a meticulous manner that beautifies and enhances their observance.¹⁸ Moreover, there are *hiddurim* that a person on an elevated spiritual level is obligated to observe, while one who is on a lesser spiritual stature must refrain from performing; indeed, observing them appears as an act of arrogance and conceit. There are stringencies that an ordinary person may not keep, while a distinguished person is obligated to follow. Indeed, if he fails to do so, he has desecrated G-d's name.¹⁹

When We Are More than Ourselves

4. There is another element in the Torah, one that parallels the Clouds of Glory, which provided protection from Above.

Figuratively, living in this world can be considered as

דכו במדכה וגו'²⁰: ביי צדיקים איז געווען דער מן מוכן און ביי רשעים איז געווען אנדערש - ביי די ענני הכבוד און ביי דעם באר זיינען ניט געווען קיין חילוקים, נאר ביי דעם מן דוקא, וויילע עס איז אן ענין פון פנימיות, - אזוי איז אויך אין תורה. פאראן אנעלכע וואס, אויב עס איז ניט מעגלעך אנדערש, זיינען זיי יוצא מצות תלמוד תורה מיט קריאת שמע²¹, און פאראן אנעלכע וואס דער חיוב תלמוד תורה איז ביי זיי פל היום דוקא²².

דאס זעלבע איז אויך אין הידורים²³ - און נאך מער: פאראן הידורים וואס דער וואס האלט דערביי איז אין זיי מחויב, אבער דער וואס האלט ניט דערביי טאר די הידורים ניט טאן, ווארום - מחויב כיוהרא וכיוצא בזה. סתם א מענטש טאר דאס ניט טאן, און אן אדם חשוב איז דאס מחויב צו טאן, און אויב ניט - איז דאס אן ענין פון חילול השם חס ושלום²⁴.

ד. נאך אן ענין איז פאראן אין תורה וואס דאס איז בדוגמת ענני הכבוד, וואס דאס איז אויך מגין זיין מבחוץ.

15. *Bamidbar* 11:8.

16. *Menachos* 99b; the Alter Rebbe's *Shulchan Aruch, Hilchos Talmud Torah* 3:4.

17. See *Torah Or*, p. 98c; see also the Alter Rebbe's *Shulchan Aruch, Hilchos Talmud Torah* 3:5.

18. *Likkutei Torah, Bamidbar*, p. 84d. See *Kuntreis HaAvodah*, ch. 7.

19. See *Yoma* 86a. There, the Talmud gives the example of Rabbi Yochanan who said, "[What constitutes desecration of God's name?] For example, if [someone like me] would walk

four cubits without [studying] Torah and without *tefillin*," conduct not expected of most people. Similarly, *Rambam, Hilchos Yesodei HaTorah* 5:11, gives examples of higher standards of conduct expected of Torah scholars.

going out into the wilderness, for the totality of this material world is called “the world of *kelipos* and *sitra achra*.”²⁰ It can metaphorically be described by the verse,²¹ “A great and awesome wilderness [filled with] fiery serpents, and thirst where there is no water,” but only *kelipos*. What protects the Jewish people is the power of *mesiras nefesh* that exists within all Jews – and within every Jew individually. This stems from the fact that Yisrael (יִשְׂרָאֵל) is an acronym for the Hebrew phrase, יֵשׁ שְׁשִׁים רְבּוּא אוֹתִיּוֹת, (“there are six hundred thousand letters in the Torah”),²² and a Torah scroll must contain every letter to be valid.²³ Therefore, since every Jew’s identity stems from his individual letter in the Torah, every Jew, even the most wayward, has the power of *mesiras nefesh* (“self-sacrifice”) to give up his life in sanctification of G-d’s name.

The potential for self-sacrifice stems from the dimension of the Torah that parallels the Clouds of Glory. The Clouds of Glory encompassed and enveloped all the Jews from the time of the splitting of the Sea of Reeds until they entered *Eretz Yisrael*. Among them was an idolater who carried his idol with him.²⁴ Similarly, there is a dimension of the Torah – the aspect associated with the 600,000 letters of the Torah – that encompasses all Jews, from the greatest of the great to the least of the least. This dimension endows them with the strength and power to traverse the “great and awesome wilderness” without being affected by the

בְּשַׁעַת מָעַן דַּאֲרַף אַרְוִיסְגִּיין אִין מְדַבֵּר, וְנֹאס דָּאס אִיזוּ קְלָלוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְנֹאס עַר וְוַעֲרַט אֲנַגְעֵרוּפֵן עוֹלָם הַקְּלִיפּוֹת וְסִטְרָא אַחְרָא,” אַ מְדַבֵּר גְּדוֹל וְנוֹרָא אֲשֶׁר אִין מַיִם, נֶאֱרַר קְלִיפּוֹת, נֶחֱשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב, אוּיָף דְעַם אִיזוּ מַגִּין דְעַר כַּח הַמְסִירַת נַפְשׁ וְנֹאס בֵּי יַעֲדְעַר אִידֵן, בֵּי אֶלְע אִידֵן, מִצַּד דְעַם וְנֹאס יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁי תִיבּוֹת יֵשׁ שְׁשִׁים רְבּוּא אוֹתִיּוֹת לְתוֹרָה,” אִין דִּי כְּשֵׁרוֹת פּוֹן אַ סִפֵּר תוֹרָה קוּמַט דוֹרָךְ אֶלְע אוֹתִיּוֹת דְוִקָא,” בְּמִלָּא אִיזוּ יַעֲדְעַר אִיד, אוּיָף אַ קַל שְׂבָקְלִים, הָאֵט דְעַם כַּח הַמְסִירַת נַפְשׁ לְמִסוּר נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם.

אִין דָּאס זַיִנְעֵן דִּי עֲנִי הַכְּבוֹד שְׂבַתְוֹרָה. אַזוּי וּוי דִּי עֲנִי הַכְּבוֹד הָאָבֵן אַרְוִמְגֵעֵרִינְגֵלֵט אִין אַרְוִמְגֵעֵנוּמֵעֵן אֶלְע אִידֵן - פּוֹן דְעַם זְמַן פּוֹן קְרִיעַת יַם סוּף בִּיזוּ זַיִי זַיִנְעֵן אַרְיִין אִין אַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, אוּיָף אֵט דִּי וְנֹאס הָאָבֵן מִיטְגֵעֵנוּמֵעֵן דְעַם פֶּסֶל, אוּיָף זַיִי הָאָבֵן דִּי עֲנִי הַכְּבוֹד אַרְוִמְגֵעֵנוּמֵעֵן - אַזוּי אִיזוּ אוּיָף פֶּאֲרָאן דְעַר חֵלֶק אִין תוֹרָה - דָּאס וְנֹאס יֵשׁ שְׁשִׁים רְבּוּא אוֹתִיּוֹת לְתוֹרָה - וְנֹאס עַס נְעַמַט אַרוֹם אֶלְע אִידֵן, פּוֹן דְעַם גְּדוֹל שְׂבַגְדוֹלִים בִּיזוּ דְעַם פְּחוֹת שְׂבַפְחוֹתִים, אִין עַס גִּיט זַיִי דְעַם כַּח אִין דִּי שְׂטַאֲרַקִּיט אוּיָף דוֹרְכֵגִיין

20. *Tanya*, the end of ch. 6.

21. *Devarim* 8:15.

22. *Megaleh Amukos*, ofen 186, (quoted in *Yalkut Reuveni*, beginning of *Parshas Bereishis*, and in *Yalkut Chadash*, s.v. *Torah*, sec. 178, sec. 157 in most prints), et al. Others have referred to the *Zohar Chadash*, *Rus*, on the verse (*Rus* 4:7) *Vezos lefanim beYisrael*.

With regard to the Jewish people numbering 600,000: Although over

the course of history and in many generations, the number of Jews exceeded this figure, it is known that 600,000 reflects the number of root-souls, and like a root which branches out into sub-roots, each root-soul subdivides into 600,000 sparks, each spark being one *ne-shamah*. See *Tanya*, ch. 37 (p. 48a). Consult that source.

With regard to the 600,000 letters in the Torah: Although there are only 304,805 actual letters in a Torah

scroll, as explained in *Likkutei Torah, Vayikra*, p. 41b, et al., the number 600,000 includes *osios hahemshech*, the vocalization signs, that exist in thought, but are not written.

23. See *Zohar*, Vol. III, p. 71a; *Tikkunei Zohar*, *tikkun* 25.

24. See *Sanhedrin* 103b, *Shmos Rabbah* 41:1, which speaks of the idol of Michah being carried through the Sea of Reeds.

“fiery serpents and scorpions” and to adopt a stance of *mesiras nefesh*.

My revered father-in-law, the Rebbe Rayatz, related²⁵ a story that illustrates the universality of this potential. During World War II, when bombs were being dropped on Warsaw, people would run to take shelter. Once, an entire group gathered in one place: the Rebbe Rayatz, average people, simple people, and those who thought they were completely unconnected to Judaism. When a bomb exploded not far from them, they all cried out with one voice: *Shema Yisrael*.

Accessing the *yechidah*²⁶ and the essence of the soul is very difficult. However, when that dimension is accessed – whether in the manner expressed in the above story or whether in a pleasant manner – all Jews, from the most wayward to the leader of the Jewish people, shout *Shema Yisrael* with the same intensity.²⁷

It is possible that the reason the wayward were aroused to shout *Shema Yisrael* is because they were located in the same place as the Rebbe Rayatz who possessed a collective soul in which they were also included. Nevertheless, even if that was the reason, their being together with him aroused their *yechidah* and they shouted *Shema Yisrael* as an expression of their *yechidah*.

דעם מדבר גדול ונורא, ניט נתפעל ווערן פון די נחשים שרפים ועקרבים, און שטיין מיט א תנועה פון מסירת נפש.

אזוי ווי דער רבי דער שווער האט דערציילט, אז בשעת מען האט געווארפן די באמבעס אין ווארשע איז מען געלאפן באהאלטן זיך. אמאל האט זיך צוזאמענגעקליבן אין איין ארט א גאנצע קבוצה: דער רבי, אנשים בינונים, אנשים פשוטים און אזעלכע וואס האבן געמיינט אז זיי זיינען אינגאנצן ניט שייך צו אידישקייט. בשעת עס האט ניט ווייט פון זיי אויפגעריסן א באמבע – האבן אלע צוזאמען אויסגעשריען פה אחד: שמע ישראל.

בשעת עס קומט צו יחידה שבנפש און צו עצם הנשמה – עס איז נאר שווער צוצוקומען צו דעם, אבער בשעת מען קומט צו צו דעם, צי דורך אזא אופן צי דורך דרכי נועם – דעמאלט שרייט דער קל שבקלים שמע ישראל מיטן זעלבן תוקף אזוי ווי דער מנהיג ישראל.

עס קאן אפילו זיין, אז די סיבה וואס זיי האבן אויסגעשריען שמע ישראל איז געווען מצד דעם וואס זיי האבן זיך געפונען אין די ד' אמות פון דער נשמה כללית וואס זיי זיינען געווען פרטים פון איר, אבער דאס איז א סיבה וואס עס האט מעורר געווען זייער יחידה. געשריען שמע ישראל האבן זיי מצד זייער אייגענער יחידה.

Enabling Access to the Sublime

5. The dimension of the Torah that parallels water is necessary so that every Jew can

ה. בכדי עס זאל זיין ביי יעדער אידן דער

25. *Sefer HaSichos Kayitz 5700*, p. 12.

26. *Yachid*, the root of *yechidah*, means “singular.” *Yechidah* thus refers to the aspect of the soul that is singularly one with G-d.

27. On this basis, we can appreciate the connection between this level of soul with the Clouds of Glory. The *yechidah* is described as a *ko'ach makif*, “an encompassing power,” for it represents the essence of the

soul which transcends the soul's conscious powers. At this level, there is no difference between one Jew and another. Thus, it relates to the Clouds of Glory which encompassed all Jews as one.

attain the dimensions of the Torah that parallel the manna and the Clouds of Glory. Just as water descends from a lofty peak to a low place, so too, the Torah has descended from its spiritual source Above and en clothed itself in this lowly material world²⁸ to the extent that “glorious wisdom is found in a loathsome container.”²⁹

As a result of the Torah’s descent into the material realm, it is possible for every Jew to recite verses from the Written Law (even when he does not understand the meaning of the words he recites) or study the Oral Law (even when he comprehends no more than the straightforward meaning of what he studies)²⁸ and, by doing so, attain the dimensions of the Torah that parallel the manna and the Clouds of Glory.

Just as water carries nurture to all the portions of the body, similarly, the aspect of the Torah that parallels water – i.e., that descends and becomes en clothed in the material realm – draws down the dimensions of the Torah that parallel the manna and the Clouds of Glory to the entire camp of the Jewish people, to each Jewish man and woman³⁰ in everything he or she needs.

The Three Leaders and Their Endowments

6. This will also help us understand the connections between the manna and Moshe, the Clouds of Glory and Aharon, and the well and Miriam.

Moses was a shepherd of Israel, and he provided every Jew with spiritual nurture, each one according to his capacity. It is related³¹ that when he tended the sheep of Yisro, his father-in-law, he

מִן אֹרֶן עֲנַנֵי הַכְּבוֹד וְוַאֲס אֵינן תּוֹרָה, אִיז דָּאס דּוֹרֶךְ דְּעָם מִים שְׁבַתּוֹרָה, וְוַאֲס אֲזוּי וּוי מִים יוֹרְדִים מִמָּקוֹם גְּבוּהָ לְמָקוֹם נְמוּךְ, אֲזוּי אִיז אוּיֶךְ תּוֹרָה יִרְדָּה וְנִתְלַבְּשָׁה לְמִטָּה²⁸, אַ חֲכָמָה מְפּוֹאֶרָה בְּכָלִי מְכוֹעֵר, וְוַאֲס מִצַּד דְּעוֹר יִרְיָדָה פּוֹן תּוֹרָה קָאן יַעֲדָעוּר אִיד, דּוֹרֶךְ דְּעָם וְוַאֲס עַר זָאגֶט תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב (אֶפִּילוּ אִזָּא וְוַאֲס וּוייס נִיט דְּעָם פִּירוּשׁ הַמְּלוּת) אֹן דּוֹרֶךְ דְּעָם וְוַאֲס עַר לְעִרְנֵט תּוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה (אֶפִּילוּ אִזָּא וְוַאֲס וּוייס מְעַר נִיט וּוי דְּעָם פִּירוּשׁ הַפְּשוּט), קָאן עַר דּוֹרֶךְ דְּעָם אַרוּיסְנַעֲמַעֵן דְּעָם מִן אֹן דִּי עֲנַנֵי הַכְּבוֹד שְׁבַתּוֹרָה.

אֲזוּי וּוי וְוַאֲס עַר טְרָאגֶט פֶּאנאַנְדְּעַר דִּי שְׁפִיז אֵינן אֲלַע קְעַרפֶּע־טִיילן, אֲזוּי אִיז אוּיֶךְ דְּעוֹר מִים שְׁבַתּוֹרָה, דָּאס הֵייסֶט אַט דָּאס וְוַאֲס יִרְדָּה וְנִתְלַבְּשָׁה לְמִטָּה, טְרָאגֶט דָּאס פֶּאנאַנְדְּעַר דְּעָם מִן שְׁבַתּוֹרָה מִיט דִּי עֲנַנֵי הַכְּבוֹד שְׁבַתּוֹרָה לְכָל מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, לְכָל אֶחָד וְאַחַת²⁹ מִיִּשְׂרָאֵל בְּהַמְצַטְרֵךְ לוֹ וְלָהּ אֵינן אֲלַע עֲנַנִּים.

1. דְּעַרְמִיט וועט מען אויך פֶּאַרשְׁטִיין דִּי שְׁיִכוּת פּוֹן מִן צו מִשְׁה׳, פּוֹן עֲנַנֵי הַכְּבוֹד צו אַהֲרֹן׳ען אֹן פּוֹן בְּאָר צו מִרְיָם׳ען.

מִשֶׁה אִיז גְּעווען אַ רועה יִשְׂרָאֵל, אֹן עַר הָאט גַּעפִּיטְעַרֶט יַעֲדָעוּר אֵינַעם לְפִי עֲרָכוּ, אֲזוּי וּוי עַס ווערט דְּעַרצִיילט³¹ אַז בְּשַׁעַת עַר הָאט גַּעפֶּאַשְׁעַט דִּי שְׁעַפְסֵן,

28. *Tanya*, chs. 4, 51.

29. Cf. *Taanis* 7a; *Nedarim* 50b. In other words, the material concepts concerning which the Torah speaks are considered “loathsome” when compared to its spiritual source.

30. See the end of ch. 1 in the Alter Rebbe’s *Hilchos Talmud Torah*, where he clarifies a woman’s obligation to study Torah.

31. The wording the Rebbe quotes is found in *Midrash Tehillim*, ch. 78.

However, in that source, it is used in reference to King David. Nevertheless, in the Buber edition of that text, ch. 78, footnote 152, the same wording is used regarding Moshe. See also *Shmos Rabbah* 2:2.

would give soft, more easily digestible grass to the younger sheep and thicker and stronger grass to the older sheep. In a physical sense, since shepherding involves providing one's flock with food that must be ingested and digested until it is internalized within the sheep, the nurture had to be adapted according to the nature of each individual animal. Similarly, the manna – which provided the Jews with physical and spiritual nurture – was also internalized. As such, since it involved individual differences, it was given due to the merit of Moshe, the exemplar of a shepherd.

Aharon “loved [all] created beings,”³² meaning he loved even those whose sole redeeming factor was that they were G-d’s creations.³³ Therefore, the Torah states,³⁴ “The entire House of Israel wept for Aharon thirty days,” a statement not made about any other leader. Through his expression of love for all created beings, he also aroused a yearning in them for *mitzvos*,³⁵ which they would not have otherwise felt on their own.

Everything follows the principle of “measure for measure.”³⁶ Accordingly, the Clouds of Glory were given due to Aharon’s merit. Since he loved all created beings without distinction, he drew down the Clouds of Glory that encompassed all Jews equally.

Miriam is identified as Puah.³⁷ She served as one of the midwives in Egypt and devoted herself to attending to the small children specifically.

Why was she called Miriam? Our Sages³⁸ explain that the name Miriam – deriving from the word *mar*, “bitter” – was given her because she lived in the most difficult period of the exile and, at that time, prophesied that soon the redeemer of Israel would be born.³⁹ Through this, she nulli-

האט ער די קלענערע שעפסן געגעבן ווייכע גראז, די גרעסערע שעפסן דיקע און שטארקע גראז, ווארום וויבאלד אז מרעה איז אן עגן פון פנימיות האט דאס געדארפט זיין צוגעפאסט לויט יעדער איינעם. דערפאר איז דער מן וואס דאס איז פנימיות ובהתחלקות, געווען בזכותו של משה.

אהרן איז געווען אוהב את הבריות³², דאס הייסט אז אויך די וואס זיינען מער ניט ווי בריות³³ האט ער זיי ליב געהאט. דערפאר שטייט דאך אויף אהרן/ען³⁴ ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל, וואס אויף אנדערע שטייט דאס ניט. איז דורך דער אהבה וואס זי איז געווען צו אלע בריות, האט ער אויך ביי זיי ארויסגערופן א תשוקה צו מצוות³⁵ כאטש מצד עצמם האבן זיי ניט געהאלטן דערביי. דערפאר זיינען בזכותו של אהרן געווען די עגני הכבוד, ווארום יעדער זאך איז דאך מדה כנגד מדה³⁶, איז וויבאלד ער איז געווען אוהב את הבריות אן התחלקות, האט ער ממשיך געווען די עגני הכבוד וואס זיי האבן ארוםגענומען אלע אידן גלייך.

מרים, שטייט דאך אז דאס איז פועה³⁷, וואס זי האט זיך אפגעגעבן און געהאדעוועט דוקא די קליינע קינדער אין מצרים. און למה נקרא שמה מרים, ווילע זי איז געווען אין דעם זמן הקושי פון גלות, דאך האט זי נביאות געזאגט אז באלד איז נולד מושיען של ישראל³⁸, וואס דערמיט

32. Avos 1:12.

33. See *Tanya*, ch. 32. See also *Likutei Sichos*, Vol. 2, p. 316ff, which elaborates on this theme.

34. *Bamidbar* 20:29; *Yalkut Shimoni* on the verse.

35. *Avos D'Rabbi Nasan*, the beginning of ch. 12.

36. *Sotah* 1:7.

37. *Ibid.* 11b; *Rashi*, *Shmos* 1:15.

38. *Yalkut Shimoni*, sec. 162.

39. *Sotah* 11b, 13a; *Megilah* 14a.

fied not only Pharaoh's decree but also Amram's decree,⁴⁰ even though Amram had a convincing reason for his decree.

With *mesiras nefesh*, she worked to prepare children who would say, "This is my G-d and I will glorify Him,"⁴¹ a generation that would receive the Torah. The well – which due to her merit provided water – metaphorically, enabled the descent of the Torah to a lower level,⁴² even to those who were at the "edge of the camp," i.e., the outer fringe of the Jewish community.

What True Leadership Demands

7. When Aharon and Miriam died, the Clouds of Glory disappeared and the well ceased, but they returned due to Moshe's merit. From this, it is evident that Moshe began to carry out new phases of service. Although his essential role was to be a shepherd of Israel (providing the manna), these new phases in his service brought back both the Clouds of Glory and the well.

The true sign of a shepherd of the Jewish people is that he does not only carry out the service that is intrinsically connected to him, but when the situation necessitates, he sets aside his own concerns,⁴³ puts himself aside, and sacrifices himself for the sake of the Jewish people.

When it is necessary to bring the hearts of the Jewish people, even the least of the lesser ones,

האט זי מבטל געווען ניט נאר די גזרה פון פּרעה נאר אויך די גזרה פון עמרם'ען, הגם אז עמרם האט געהאט א טעם אויף זיין גזירה. זי איז געגאנגען מיט א מסירת נפש אויף צוגרייטן קינדער וואס זאלן זאגן זע א-לי וואנהי⁴¹, א דור וואס זאל מקבל זיין די תורה. בוכותה איז געווען דער באר - מים - וואס דער ענין פון מים איז אראפברענגען און פאנאנדערטראגן די תורה למקום נמוך⁴², צו די וואס זיינען בקצה המחנה.

ז. כשנסתלקו אהרן ומרים נסתלקו ענני הכבוד מיטן באר וחזרו בזכותו של משה. פון דעם איז מוכרח אז משה האט אנגעהויבן טאן א נייע עבודה. הגם אז זיין ענין מצד עצמו איז געווען די עבודה פון רועה זיין את ישראל (מן), האט די נייע עבודה געבראכט צוריק אויך די עננים מיטן באר.

דער אמת'ער סימן פון א רועה ישראל איז אז ער טוט ניט נאר די עבודה וואס איז שייך צו אים בעצם, נאר, בשעת עס איז מוכרח לצורך השעה, פארבייגט ער אויף זיך, ער לייגט אונעק זיך און איז זיך מוסר נפש צוליב אידן.

בשעת מען דארף מקרב זיין לבן של ישראל, אויך א פחות שבפחותים, צו

40. Pharaoh had decreed that all the male children born to the Jews should be cast into the Nile, because his astrologers had foretold that the redeemed of the Jews would be struck down due to water.* In response to that decree, Amram, the leader of the Jewish people who was to be Moshe's father, prompted the Jews to separate from their wives so that their children would not be killed. Miriam argued with her father and convinced him to return

to his wife. As a result, Moshe was born. When Moshe's basket was cast into the Nile, Pharaoh's soothsayers told him that the redeemer of Israel had already met his fate and, consequently, Pharaoh rescinded his decree (*Sotah* 12a; *Shmos Rabbah* 1:18-19).

* Ultimately, this prophecy proved true. Moshe was prevented from entering *Eretz Yisrael* because he struck the rock to bring forth water at *Mei Merivah*.

41. *Shmos* 15:2. As stated in *Sotah* 11b, it was the children saved from the Nile who acknowledged G-d first at the splitting of the Sea of Reeds.

42. *Taanis* 7a; *Tanya*, ch. 4.

43. What were Moshe's "own concerns"? His own study and his desire for spiritual growth (*Likkutei Sichos*, Vol. 16, p. 428, translated in *Selections from Likkutei Sichos*, *Shmos*, p. 581).

close to G-d, then the shepherd of Israel sets aside his own concerns and does what is required for the people as a whole and for each individual Jew. He will teach Jews the *alef-beis*, whether the *alef-beis*, i.e., the basic elements of the Torah and its *mitzvos*, or the *alef-beis* in a literal sense.

The shepherd may question: Since he is a *kohen*⁴⁴ and “even in their lifetime, the wicked are referred to as dead,”⁴⁵ why should he involve himself with them? What is a *kohen* doing in a cemetery? He may further ask: He is an elder who has acquired wisdom.⁴⁶ May he return a lost object? It is not befitting his honor⁴⁷ and it is not his role. His role is to teach the leaders of the Jewish people how to guide them, but not to directly deal with unworthy people.

Nevertheless, when Aharon and Miriam passed away and there was no one else to carry out their roles, the leader of the Jewish people took upon himself to engage in these affairs, even though it was not befitting his stature.

Every Person a Leader

8. *Tanya*⁴⁸ states that every Jew possesses a spark of Moshe. Therefore, the above provides a lesson for every Jew:

Although each person has his own mission, nevertheless, when – in a parallel sense – the well that came in Miriam’s merit and the Clouds of Glory that came in Aharon’s merit are lacking, and there is danger from “fiery serpents and scorpions,” every person must be prepared to take on an expanded role. It is demanded of each one that he should seek to restore the

אַלְקוּת, דָּאן פֿאַרְבֵּיגֶט דְּעַר רֹעֵה יִשְׂרָאֵל זַיִנְעַ עֲנִינִים, און לְעֲרַנט מִיט אִידן אַלְף־בֵּית, צִי א”ב פֿון תּוֹרָה וּמִצְוֹת צִי א”ב כְּפִשׁוּטוֹ. הֲגַם אַז עַר אִיז אַ כַּהֲנִי – אִיז אִין פֿלוג וואָס טוט אַ כַּהֵן בְּבֵית הַקְּבֻרוֹת, רְשָׁעִים בְּחַיִּים קְרוּיִם מֵתִים לְדִ? עַר אִיז אַ זָקֵן, שְׁקֵנָה חֲכָמָה לְדִ – אִיז ווִי גֵיט אַ זָקֵן מַחֲזִיר זַיִן אַן אַבִּידָה? עַס אִיז דָּאךְ נִיט לְפִי כְבוֹדוֹ און נִיט דָּאס אִיז זַיִן עֲנָן. זַיִן עֲנָן אִיז גָּאָר לְעֲרַנְעֵן דִּי מְנַהֲיֵג יִשְׂרָאֵל ווִי צו פִּירן דִּי אִידן, אַבְּעַר נִיט הָאָבֶן צו טָאן מִיט אַנְשִׁים שְׂאִינִים כְּשָׂרִים. פּוּנְדֶעסְטוועגן אִיז בְּשַׁעָה שְׁנִסְתְּלִקוּ אַהֲרֹן וּמֵרִים, און עַס אִיז נִיטָא קִיין אַנְדֶּערַעַר וואָס זָאל זִיךְ דַּעַר מִיט פֿאַרְנֶעמֶען, דָּאן נַעמֶט דְּעַר רֹאשׁ יִשְׂרָאֵל און עַר אַלִּיין עוֹסְקֵט זִיךְ אִין דִּי עֲנִינִים, הֲגַם עַס אִיז נִיט לְפִי עַרְכוֹ.

ח. עַס שְׁטֵיט דָּאךְ אִין תְּנִיאָלִי אַז יַעֲדַעַר אִיד הָאָט אַ נִיצוּץ פֿון מֹשֶׁה רַבֵּינוּ, בְּמִילָא אִיז דָּאס אַ הוֹרָאָה פֿאַר יַעֲדַעַר אִידן אַז הֲגַם יַעֲדַעַר אִינֶער הָאָט זִיךְ זַיִן עֲנָן, פּוּנְדֶעסְטוועגן בְּשַׁעָה עַס פֿעֲלֵט דְּעַר בְּאֵר שְׁבֻכּוֹתָהּ שְׁל מֵרִים און דִּי עֲנָנִים שְׁבֻכּוֹתוֹ שְׁל אַהֲרֹן, און עַס אִיז פֿאַראַן דִּי סְכָנָה פֿון נְחָשִׁים שְׂרָפִים וְעַקְרָבִים, דָּאן מֵאָנְט מֶעֶן בֵּי יַעֲדַעַר אִינֶעם, עַר

44. As *Rambam* states at the end of *Hilchos Shemitah VeYoval*, a Jew who dedicates himself to G-d’s service spiritually attains the levels of a *Levi*. Indeed, the wording *Rambam* employs there indicates that such a person attains the level of a *kohen* and, even, a *Kohen Gadol*.

45. See *Berachos* 18b. As mentioned

in *Bava Metzia* 30a, if a *kohen* sees a lost object in a cemetery, he may not enter the cemetery to return it for doing so causes him to violate the prohibition against incurring ritual impurity.

46. See *Kiddushin* 32b, which states that זָקֵן, Hebrew for “elder,” is an acronym for the phrase חֲכָמָה

“one who has acquired wisdom.”

47. See *Bava Metzia* 30a, which states that a Torah scholar should refrain from returning a lost object when returning it will compromise his honor.

48. *Tanya*, ch. 42.

well and the Clouds of Glory – without considering whether this is his particular mission or not.

Our Sages⁴⁹ teach, “No wild animal has dominion over a person unless he appears to it like an animal.” Thus, it could well be that one personally has nothing to fear from the “fiery serpents and scorpions” because he possesses the Divine image that characterizes a person untainted by sin, and, therefore, nothing foreign will have dominion over him. Nevertheless, since such a situation does constitute a danger for another person, and it may be that there is no Aharon or Miriam to avert the danger, this becomes a matter of *pikuach nefesh* (“mortal concern”). Now, for matters of *pikuach nefesh*, one must violate the *Shabbos* prohibitions;⁵⁰ indeed, matters of *pikuach nefesh* override the entire Torah.⁵¹ This applies even when there are multiple doubts whether one will indeed be able to save the other person's life, and even when we are speaking of only providing the other with additional brief moments of life.⁵² Therefore, it is incumbent on every person to accept the responsibility of ensuring that there will be manna, the Clouds of Glory, and the well.

When a person puts himself aside and does not consider whether this is his role or he has a loftier one, but acts to bring the Jewish people close to their Father in Heaven, G-d will bring him closer to the members of his household, giving them everything they need, including the most essential matter of all, enabling them to fulfill the charge,⁵³ “They shall make Me a sanctuary,” a *mitzvah* that applies to the Jewish people as a community,⁵⁴ including both men and women.⁵⁵ Then, G-d promises, “I will dwell among them”⁵⁶ – within each and every Jew.⁵⁶

49. *Sanhedrin* 38b. Note *Shabbos* 151b. See *Tanya*, ch. 24, which explains that this is the reason the lions did not attack Daniel (*Daniel*, ch. 6).

50. *Shabbos* 132a; *Yoma* 84b.

51. *Rambam*, *Hilchos Yesodei HaTorah* 5:6; *Hilchos Shabbos* 2:1.

52. *Yoma* 85a.

53. *Shmos* 25:8.

54. *Sefer HaChinuch*, *mitzvah* 95.

זאל זען אומקערן דעם באַר מיט די ענגים - ניט טראַכטנדיק צי דאָס איז יע זיין ענין צי ניט.

און הגם אז ער איז אזא, וואס ער פאר זיך האט קלל ניט וואס צו מורא האבן פאר די נחשים שרפים ועקרבים, ווארום ער האט דעם צלם אלקים, במילא האט אויף אים קיינער קיין שליטה ניט, ווי די גמרא זאגט: אין חיה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לה כבהמה, פונדעסטוועגן, וויבאלד אז פאר אן אנדערן איז דאס יע א סכנה און עס קאן זיין אז עס איז נישטא דער אהרן מיט מרים'ען וואס זיי דאגה'נען אויף פארמיידן די סכנה, איז דאס אן ענין פון פיקוח נפש, וואס אויף פיקוח נפש איז מען מחלל שבת און פיקוח נפש איז דוחה כל התורה כולה, אפילו ביי כמה וכמה ספיקות, און אפילו צוליב חיי שעה,⁵¹ במילא דארף ער זיין דער וואס זאל זיך פארנעמען מיט דעם, אז עס זאלן זיין סיי דער מן, סיי די ענגים און סיי דער באַר.

און בשעת ער וועט אוועקלייגן זיך און ניט טראַכטן צי דאָס איז זיין ענין אדער זיין ענין איז העכער דערפון, און וועט מקרב זיין ישראל לאַביהם שבשמים, וועט דער אויפערשטער מקרב זיין אים מיט זיינע בני בית, געבן זיי כל המצטרף להם, ובענין העקרי פון אלץ, מקיים זיין ועשו לי מקדש, א מצוה וואס אויפן צבור דוקא⁵², אנשים ונשים,⁵³ וואס דעמאלט וועט זיין ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מִיִּשְׂרָאֵל.

(משיחת י"ב תמוז, תשי"ג)

55. *Rambam*, *Hilchos Beis HaBechirah* 1:12.

56. See the *maamar* entitled *Basi LeGani*, 5710, sec. 1, and the sources cited there.

- (א) תענית ט, א.
 (ב) דברים ד, ו.
 (ג) זהר חלק ג נג, ב. גור ארי' (למהר"ל מפראג) אנפאנג בראשית אין נאמען פון רד"ק.
 (ד) פירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין פרק י יסוד ח.
 (ה) סנהדרין צט, ב.
 (ו) בראשית לו, כב.
 (ז) דברים ו, ד.
 (ח) מכילתא בשלח – פתיחתא. במדבר רבה א, ב. תנחומא בשלח, ג.
 (ט) זע לקו"ש ח"ב עמוד 323 הערה יט.
 (י) יומא עה, א.
 (יא) פירוש המשניות להרמב"ם עירובין פרק ג משנה א.
 (יב) יומא עה, א.
 (יג) מנחות צט, ב. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ד.
 (יד) זע תורה אור צח, ג.
 (טו) לקוטי תורה במדבר פד, ד. און זע קונטרס העבודה פרק ז.
- (טז) זע יומא פו, א. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה יא.
 (יז) תניא ענדע פרק ו.
 (יח) מגלה עמוקות אופן קפו (געבראכט אין ילקוט ראובני אנפאנג פרשת בראשית. אין ילקוט חדש ערך תורה סימן קעח. ועוד). ויש שהעירו מזהר חדש רות על הפסוק וזאת לפנים בישראל. ואף שמספר בני ישראל הוא יותר מששים רבוא כן ירבו, הנה נודע שמספר זה הוא מספר השרשים וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות שכל ניצוץ הוא נשמה אחת – תניא פרק לז עיין שם.
 (יט) זע זהר חלק ג עא, א. תיקוני זהר תיקון כה.
 (כ) ספר השיחות קיץ ה'ת"ש עמוד 12.
 כא תניא פרק נא.
 (כב) זע הלכות תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן ענדע פרק א.
 (כג) אין מדרש תהלים – הוצאת באבער – קאפיטל עה הערה קנב ווערט געבראכט די דאזיקע גירסא אויף
- משה רבנו ע"ה.
 (כד) אבות פרק א משנה יב.
 (כה) זע אויספירלעך לקו"ש ח"ב עמוד 316 און ווייטער.
 (כו) במדבר כ, כט און ילקוט דארט.
 (כז) אבות דרבי נתן ריש פרק יב.
 (כח) סוטה פרק א, משנה ז.
 (כט) סוטה יא, ב.
 (ל) ילקוט שמעוני רמז קסב.
 (לא) סוטה יא, ב. יג, ב. מגילה יד, א.
 (לב) סוטה יא, ב.
 (לג) תענית ז, א. תניא פרק ד.
 (לד) זע לקו"ש ח"ב עמוד 317 הערה יב. לד* ברכות יח, ב.
 (לה) קדושין לב, ב.
 (לו) פרק מב.
 (לז) סנהדרין לח, ב. ועיין שבת קנא, ב. תניא פרק כד.
 (לח) שבת קלב, א. יומא פד, ב. רמב"ם הלכות שבת פרק ב הלכה א.
 (לט) ספר החינוך מצוה צה.
 (מ) רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א הלכה יב.

CREDITS:

Copyright by Sichos in English

Rabbi Eliyahu Touger
Rabbi Sholom Ber Wineberg
Translators

Rabbi Sholom Zirkind
Rabbi Zalmy Avtzon
Content Editors

Uriella Sagiv
David Hendler
Copy Editors

Yosef Yitzchok Turner
Typesetting

Spotlight Design
Layout and Cover

Mayer Preger
Advisory Board

Rabbi Shmuel Avtzon
Director, Sichos In English

הרה"ת ר' משה יהודה בן ר' צבי יוסף ע"ה
Rabbi Moshe Kotlarsky OBM,
whose commitment has brought this sacred initiative to fruition

